

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
prezentate la 11 decembrie 2019¹

Cauza C-667/18

**Orde van Vlaamse Balies,
Ordre des barreaux francophones et germanophone
împotriva
Ministerraad**

[cerere de decizie preliminară formulată de Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională, Belgia)]

„Trimitere preliminară – Directiva 2009/138/CE – Asigurare de protecție juridică – Libera alegere a avocatului sau a reprezentantului de către asigurat – Procedură judiciară sau administrativă – Noțiune – Mediere judiciară sau extrajudiciară”

I. Introducere

1. Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II)².

2. Această cerere a fost formulată în cadrul unei acțiuni în anulare introduse de Orde van Vlaamse Balies (Consiliul Barourilor Flamande) și de Ordre des barreaux francophones et germanophone (Consiliul Barourilor Francofone și Germanofone) (denumite în continuare „barourile”), având ca obiect anularea wet tot wijziging van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen en ertoe strekkende de vrije keuze van een advocaat of iedere andere persoon die krachtens de op de procedure toepasselijke wet de vereiste kwalificaties heeft om zijn belangen te verdedigen in elke fase van de rechtspleging te waarborgen in het kader van een rechtsbijstandsverzekeringsovereenkomst (Legea de modificare a Legii din 4 aprilie 2014 privind asigurările, care urmărește să garanteze libera alegere a unui avocat sau a oricărei alte persoane care, potrivit legii aplicabile procedurii, are calificările necesare pentru a-i apăra interesele în fiecare fază a actului de justiție, în cadrul unui contract de asigurare de protecție juridică)³ din 9 aprilie 2017.

3. Acțiunea barourilor privește extinderea de către legiuitorul belgian la procedura de arbitraj, iar nu la procedura de mediere, a liberei alegeri a unui avocat sau a unui reprezentant de către deținătorul unei asigurări de protecție juridică.

1 Limba originală: franceza.

2 JO 2009, L 335, p. 1.

3 Belgisch Staatsblad, 25 aprilie 2017, p. 53207, denumită în continuare „Legea din 9 aprilie 2017”.

4. Prin intermediul întrebării preliminare, Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională, Belgia) urmărește să afle dacă procedura de mediere, indiferent dacă este judiciară sau extrajudiciară, prevăzută de dreptul belgian intră sub incidența noțiunii de „procedură judiciară” în sensul articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138.

5. La finalul prezentării noastre, vom propune Curții să răspundă afirmativ la această întrebare. Vom aminti, mai întâi, caracterul autonom al articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, care privește libera alegere a avocatului de către asigurat, în raport cu articolul 198 alineatul (1) din această directivă, care prevede suportarea cheltuielilor care decurg de aici. În continuare, vom deduce din jurisprudența Curții referitoare la drepturile deținătorului unei asigurări de protecție juridică și, mai specific, din cea referitoare la noțiunea de „procedură administrativă” elementele utile interpretării noțiunii de „procedură judiciară”. În sfârșit, vom deduce consecințele care rezultă de aici, luând în considerare caracteristicile medierii, în conformitate cu obiectivele urmărite de aceeași directivă.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva 87/344/CEE, abrogată

6. Directiva 87/344/CEE a Consiliului din 22 iunie 1987 de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind asigurarea de protecție juridică⁴, care a fost abrogată prin Directiva 2009/138⁵, prevedea la articolul 4 alineatul (1) litera (a):

„(1) Orice contract de asigurare de protecție juridică recunoaște în mod explicit că:

(a) în cazul în care se face apel la un avocat sau la orice altă persoană cu calificare corespunzătoare potrivit legislației interne, pentru a apăra, reprezenta sau servi interesele persoanei asigurate în orice procedură judiciară sau administrativă, persoana asigurată are libertatea de a alege.”

2. Directiva 2009/138

7. Considerentul (16) al Directivei 2009/138 enunță:

„Obiectivul principal al reglementării și supravegherii asigurărilor și reasigurărilor îl reprezintă protejarea corespunzătoare a deținătorilor de polițe de asigurare și a beneficiarilor. Prin beneficiar se înțelege orice persoană fizică sau juridică care are un drept în temeiul unui contract de asigurare. Alte obiective ale reglementării și supravegherii asigurărilor și reasigurărilor care ar trebui luate în considerare, însă fără a compromite obiectivul principal, sunt stabilitatea financiară și echitatea și stabilitatea piețelor.”

8. Titlul II din această directivă, intitulat „Dispoziții specifice privind asigurarea și reasigurarea”, cuprinde un capitol II, referitor la „[d]ispoziții specifice asigurării generale”, a cărui secțiune 4, intitulată „Asigurarea de protecție juridică”, cuprinde articolele 198-205⁶.

4 JO 1987, L 185, p. 77, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 186.

5 A se vedea articolul 310 din Directiva 2009/138.

6 Aceste dispoziții au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2016, în temeiul Directivei 2012/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 septembrie 2012 de modificare a Directivei 2009/138/CE (Solvabilitate II) în ceea ce privește termenul de transpunere, data de aplicare a acesteia și data de abrogare a anumitor directive (JO 2012, L 249, p. 1), ulterior al Directivei 2013/58/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2013 de modificare a Directivei 2009/138/CE (Solvabilitate II) în ceea ce privește data pentru transpunerea acesteia și data de aplicare a acesteia, precum și data de abrogare a anumitor directive (Solvabilitate I) (JO 2013, L 341, p. 1).

9. Articolul 198 din directiva menționată, intitulat „Domeniul de aplicare al prezentei secțiuni”, prevede la alineatul (1):

„Prezenta secțiune se aplică asigurării de protecție juridică menționate la clasa 17 din anexa I partea A, prin care o întreprindere de asigurare se angajează, contra plății unei prime, să suporte cheltuielile procedurii judiciare și să furnizeze alte servicii legate direct de acoperirea dată de asigurare, în special cu scopul de a:

[...]

(b) apăra sau reprezenta asiguratul în proceduri civile, penale, administrative sau de altă natură sau în legătură cu orice plângere împotriva acestuia.”

10. Articolul 200 alineatele (1) și (4) din Directiva 2009/138 prevede:

„(1) Statul membru de origine se asigură că întreprinderile de asigurare adoptă, în conformitate cu opțiunea aleasă de statul membru sau la alegerea proprie, în cazul în care statul membru convine astfel, cel puțin una dintre metodele de gestionare a daunelor prevăzute la alineatele (2), (3) și (4).

Indiferent de soluția adoptată, interesul persoanelor cu asigurare de protecție juridică este considerat garantat într-o modalitate echivalentă, în conformitate cu prezenta secțiune.

[...]

(4) Contractul stipulează faptul că persoanele asigurate pot apela la un avocat ales de respectivele persoane sau, în măsura în care legislația națională prevede astfel, la orice altă persoană care deține calificările corespunzătoare, din momentul în care aceștia au dreptul de a solicita daune asiguratorului lor în ceea ce privește contractul.”

11. Articolul 201 din această directivă, intitulat „Libertatea de a alege avocatul”, prevede la alineatul (1), litera (a):

„(1) Orice contract de asigurare de protecție juridică prevede în mod explicit că:

(a) în cazul în care se face apel la un avocat sau la orice altă persoană cu calificare corespunzătoare potrivit legislației interne, pentru a apăra, reprezenta sau servi interesele persoanei asigurate în orice procedură judiciară sau administrativă, persoana asigurată are libertatea de a alege.”

B. Dreptul belgian

1. Legea privind asigurările înainte de intrarea în vigoare a Legii din 9 aprilie 2017

12. Până la intrarea în vigoare a Legii din 9 aprilie 2017, articolul 156 punctul 1° din wet betreffende de verzekeringen (Legea privind asigurările)⁷ din 4 aprilie 2014 avea următorul cuprins:

„Orice contract de asigurare de protecție juridică trebuie să prevadă în mod explicit cel puțin următoarele:

1° atunci când trebuie să se recurgă la o procedură judiciară sau administrativă, asiguratul este liber să aleagă un avocat sau orice altă persoană care, potrivit legii aplicabile procedurii, are calificările necesare pentru a-i apăra, reprezenta sau servi interesele.”

2. Legea din 9 aprilie 2017

13. Articolul 2 din Legea din 9 aprilie 2017 prevede:

„La articolul 156 din Legea [...] privind asigurările, punctul 1° este înlocuit cu următorul text:

«1° atunci când trebuie să se recurgă la o procedură judiciară, administrativă sau de arbitraj, asiguratul este liber să aleagă un avocat sau orice altă persoană care, potrivit legii aplicabile procedurii, are calificările necesare pentru a-i apăra, reprezenta sau servi interesele și, în cazul unui arbitraj, al unei medieri sau a unei alte modalități extrajudiciare recunoscute de soluționare a litigiilor, o persoană având calificările necesare și desemnată în acest scop;».”

3. Codul judiciar

14. Din dosarul prezentat Curții reiese că *Gerechtelijk Wetboek* (Codul judiciar), astfel cum a fost modificat în ultimul rând de wet houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing (Legea privind dispoziții diverse în domeniul dreptului civil și dispoziții în vederea promovării formelor alternative de soluționare a litigiilor)⁸ din 18 iunie 2018, prevede două forme de mediere, și anume extrajudiciară sau judiciară, reglementate, prima, la articolele 1730-1733 din acest cod, iar a doua la articolele 1734-1737 din codul menționat. Principiile generale sunt enunțate la articolele 1723/1-1729 din Codul judiciar.

a) Principiile generale

15. Potrivit articolului 1723/1 din Codul judiciar:

„Medierea este un proces confidențial și structurat de concertare voluntară între părțile în litigiu, care se desfășoară cu concursul unui terț independent, neutru și imparțial care facilitează comunicarea și încearcă să conducă părțile către a elabora ele însele o soluție.”

16. Articolul 1729 din Codul judiciar prevede:

„Fiecare parte poate pune capăt medierii în orice moment, fără ca acest fapt să-i poată cauza prejudicii.”

⁷ Belgisch Staatsblad, 30 aprilie 2014, p. 35487.

⁸ Belgisch Staatsblad, 2 iulie 2018, p. 53455. Această lege a intrat în vigoare, în ceea ce privește medierea, la 12 iulie 2018.

b) Medierea extrajudiciară

17. Articolul 1730 alineatul 1 din Codul judiciar prevede:

„Orice parte poate propune celorlalte părți, independent de orice procedură judiciară sau de arbitraj, înainte, în timpul sau după desfășurarea unei proceduri judiciare, recurgerea la procedura de mediere. Părțile desemnează mediatorul de comun acord sau însărcinează un terț pentru aceasta.”

18. Potrivit articolului 1731 alineatele 1 și 3 din acest cod:

„§ 1. Părțile stabilesc între ele, cu ajutorul mediatorului, modalitățile de organizare a medierii și durata procedurii. Această convenție este consemnată în scris într-un protocol de mediere semnat de părți și de mediator. Cheltuielile și onorariile medierii sunt în sarcina părților în mod egal, cu excepția cazului în care acestea decid altfel.

[...]

§ 3. Semnarea protocolului suspendă cursul prescripției pe durata medierii.”

19. Articolul 1732 din codul menționat prevede:

„Atunci când părțile ajung la un acord de mediere, acesta face obiectul unui înscris datat și semnat de acestea și de mediator. Dacă este cazul, se menționează autorizarea mediatorului.

Acest înscris cuprinde angajamentele precise asumate de fiecare dintre părți.”

20. Articolul 1733 din Codul judiciar prevede:

„În cazul unui acord și dacă mediatorul care a efectuat medierea este autorizat de Comisia prevăzută la articolul 1727 [din Codul judiciar], părțile sau unele dintre ele pot transmite acordul de mediere obținut în conformitate cu articolele 1731 și 1732 [din acest cod] instanței competente în vederea omologării. [...]

Instanța nu poate refuza omologarea acordului decât dacă acesta este contrar ordinii publice sau dacă acordul obținut la finalul unei medieri familiale este contrar interesului copiilor minori.

Ordonanța de omologare are efectele unei hotărâri în sensul articolului 1043 [din codul menționat]^[9].”

21. Potrivit instanței de trimitere, în cazul în care mediatorul care a efectuat medierea nu este autorizat de Comisia federală de mediere, acordul de mediere nu poate fi omologat, iar forța sa executorie trebuie stabilită în alt mod, cum ar fi, de exemplu, printr-un act notarial.

c) Medierea judiciară

22. Articolul 1734 din Codul judiciar prevede:

„§ 1. Cu excepția Hof van Cassatie [Curtea de Casație, Belgia] și arrondissementsrechtbank [Tribunalul Districtual, Belgia], în orice etapă a procedurii, precum și în procedura privind măsurile provizorii, instanța sesizată cu un litigiu poate, la cererea comună a părților sau din proprie inițiativă, însă cu acordul acestora, să dispună o mediere atât timp cât cauza nu a intrat în faza de deliberare.

⁹ Instanța de trimitere a precizat că omologarea de către instanță oferă actului omologat forța executorie a unei hotărâri judecătorești.

[...]

§ 2. Decizia prin care se dispune ca părțile să încerce să soluționeze litigiul printr-o mediere [...] menționează numele și calitatea mediatorului autorizat sau ale mediatorilor autorizați, stabilește durata misiunii, fără ca aceasta să poată depăși șase luni, și stabilește prima dată utilă a cauzei după expirarea acestui termen.

§ 3. Cel mai târziu în cadrul ședinței prevăzute la alineatul § 2, părțile informează instanța cu privire la rezultatul medierii. Dacă acestea nu au ajuns la un acord, ele pot să solicite de comun acord un nou termen sau continuarea procedurii.

[...]

§ 5. Atunci când părțile solicită în comun dispunerea unei medieri, termenele de procedură care le sunt acordate sunt suspendate începând din ziua în care acestea formulează cererea respectivă.

Dacă este cazul, părțile sau una dintre ele pot solicita noi termene pentru repunerea în stare de judecată a cauzei în ședința prevăzută la alineatul § 2 sau la articolul 1735 alineatul § 5.”

23. Potrivit articolului 1735 alineatele 2 și 3 din Codul judiciar:

„§ 2. Medierea poate privi întregul litigiu sau o parte a acestuia.

§ 3. Instanța rămâne sesizată pe durata medierii și poate adopta în orice moment orice măsură pe care o consideră necesară. Aceasta poate de asemenea, la cererea mediatorului sau a uneia dintre părți, să pună capăt medierii înainte de expirarea termenului stabilit.”

24. Articolul 1736 din Codul judiciar prevede:

„[...]

La expirarea misiunii sale, mediatorul informează în scris instanța cu privire la faptul că părțile au ajuns sau nu la un acord.

Dacă medierea a condus la încheierea unui acord de mediere, chiar și parțial, părțile sau unele dintre ele pot solicita instanței, în conformitate cu articolul 1043 [din Codul judiciar], să îl omologheze.

Instanța nu poate refuza omologarea acordului decât dacă acesta este contrar ordinii publice sau dacă acordul obținut la finalul unei medieri familiale este contrar intereselor copiilor minori.

Dacă medierea nu a condus la încheierea unui acord de mediere complet, procedura continuă la data stabilită, fără a aduce atingere posibilității instanței, dacă aceasta consideră oportun și cu acordul tuturor părților, de a prelungi misiunea mediatorului pentru un termen pe care îl stabilește.”

III. Procedura principală și întrebarea preliminară

25. Barourile au formulat, la 23 octombrie 2017, la Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională), o acțiune în anularea Legii din 9 aprilie 2017. Acestea invocă, în susținerea acțiunii lor, două motive, dintre care unul este întemeiat pe încălcarea articolelor 10 și 11 din Grondwet (Constituția), care consacră principiile egalității și nediscriminării, coroborate cu articolul 201 din Directiva 2009/138.

26. Aceste reclamate susțin că Legea din 9 aprilie 2017, care nu prevede că deținătorul unei asigurări de protecție juridică dispune de libertatea de a-și alege avocatul în cadrul unei proceduri de mediere, nu este conformă cu articolul 201 din Directiva 2009/138. Acestea arată că se poate deduce, printre altele, din jurisprudența Curții referitoare la noțiunea de „procedură judiciară sau administrativă” care figurează în acest articol că noțiunea de „procedură judiciară” nu trebuie interpretată restrictiv. Ele susțin de asemenea că, prin diferite aspecte, medierea, atât voluntară, cât și judiciară, poate fi considerată o parte a procedurii judiciare în sensul articolului 201 din Directiva 2009/138.

27. Instanța de trimitere amintește că Legea din 9 aprilie 2017 criticată a extins libertatea deținătorului unei asigurări de protecție juridică de a alege un avocat sau orice altă persoană calificată, prevăzută anterior pentru orice procedură judiciară sau administrativă, la procedura de arbitraj, iar la procedura de mediere nu. Această opțiune a legiuitorului belgian se întemeiază pe două considerente. Pe de o parte, prezența unui avocat nu ar fi de natură să favorizeze medierea și, pe de altă parte, aceasta nu s-ar întemeia în mod necesar pe un raționament juridic, spre deosebire de arbitraj.

28. Instanța de trimitere consideră că din jurisprudența Curții¹⁰ reiese că noțiunea de „procedură judiciară” în sensul articolului 201 din Directiva 2009/138 trebuie să primească o interpretare largă și că s-ar putea deduce din cuprinsul punctului 19 din Hotărârea AK că nu trebuie efectuată nicio distincție între faza preparatorie și faza decizională a unei asemenea proceduri, inclusiv în cazul unei „proceduri judiciare”.

29. Totuși, jurisprudența menționată nu ar permite să se stabilească exact dacă acest drept se aplică de asemenea într-o procedură de mediere. În această privință, instanța de trimitere arată că o procedură de mediere prezintă caracteristici similare atât celor ale unei soluționări pe cale amiabilă a litigiului, cât și celor ale unei proceduri judiciare. În special, în măsura în care procedura de mediere vizează să conducă părțile la încheierea unui acord de mediere între ele, această procedură ar fi diferită de o procedură judiciară și s-ar asemena cu soluționarea pe cale amiabilă a litigiului. Totuși, procedura de mediere ar trebui diferențiată de soluționarea pe cale amiabilă a litigiului, deoarece urmează în general unei concertări amiabile, este reglementată de Codul judiciar, iar acordul încheiat la finalul unei medieri efectuate de un mediator autorizat poate fi omologat de instanța competentă, ordonanța de omologare având efectele unei hotărâri.

30. Ca urmare a îndoielilor Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională) în ceea ce privește interpretarea articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, suscitată de ansamblul acestor elemente, instanța menționată a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Noțiunea de «procedură judiciară» prevăzută la articolul 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva [2009/138] privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare trebuie interpretată în sensul că aceasta include procedurile de mediere extrajudiciară și judiciară prevăzute la articolele 1723/1-1737 din [Codul judiciar]?”

31. Barourile, guvernul belgian, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. Acestea au prezentat observații orale în ședința din 2 octombrie 2019.

¹⁰ Instanța de trimitere citează motivele Hotărârii din 10 septembrie 2009, Eschig (C-199/08, denumită în continuare „Hotărârea Eschig”, EU:C:2009:538, punctele 38-58), și ale Hotărârii din 7 aprilie 2016, AK (C-5/15, denumită în continuare „Hotărârea AK”, EU:C:2016:218, punctele 16-23). Aceasta face referire de asemenea la Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Sneller (C-442/12, EU:C:2013:717, punctele 24 și 25), precum și la Hotărârea din 7 aprilie 2016, Massar (C-460/14, denumită în continuare „Hotărârea Massar”, EU:C:2016:216, punctele 18-25).

IV. Analiză

32. Prin intermediul întrebării preliminare, Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională) invită Curtea să precizeze sensul și domeniul de aplicare al noțiunii de „procedură judiciară” prevăzute la articolul 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138 solicitând în esență să se stabilească dacă această dispoziție trebuie interpretată în sensul că se opune unei legislații naționale care exclude libera alegere a unui avocat sau a unui reprezentant de către deținătorul unei asigurări de protecție juridică în cazul medierii judiciare sau extrajudiciare.

33. Principiul liberei alegeri de către asigurat, care a încheiat o asigurare de protecție juridică, a avocatului sau a oricărei alte persoane autorizate să îi apere interesele „în orice procedură judiciară sau administrativă”, enunțat la articolul 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, nu este nou.

34. Acesta era exprimat în termeni similari la articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344, abrogată prin Directiva 2009/138, care a realizat reformarea diferitelor directive în materia asigurărilor, printre care directiva menționată¹¹. În consecință, va trebui să se facă referire la interpretarea furnizată de Curte cu privire la acest articol.

35. Astfel, ne propunem să prezentăm în mod detaliat concluziile care pot fi deduse din jurisprudența Curții, apoi consecințele care rezultă, în opinia noastră, în ceea ce privește interpretarea noțiunii „procedură judiciară” și în ceea ce privește medierea.

36. Totuși, în prealabil, ca urmare a dezbaterilor din cadrul ședinței cu privire la relația dintre dispozițiile aplicabile în materia asigurării de protecție juridică, considerăm util să prezentăm pe scurt organizarea acestora, astfel cum apare mai clar în Directiva 2009/138.

A. Prezentarea dispozițiilor aplicabile în materia asigurării de protecție juridică

37. În cadrul Directivei 2009/138, dispozițiile aplicabile în materia asigurării de protecție juridică sunt grupate într-o secțiune specifică, care cuprinde articolele 198-205.

38. În această secțiune figurează cele trei articole, respectiv articolele 198, 200 și 201 din Directiva 2009/138, utile pentru analiza Curții, care corespund în esență articolelor 2-4 din Directiva 87/344¹².

39. Adăugând titluri, legiuitorul Uniunii a clarificat obiectul acestor dispoziții și a pus în evidență autonomia lor¹³. Astfel, articolul 198 din Directiva 2009/138 definește asigurarea de protecție juridică, precum și domeniul de aplicare al acesteia, în timp ce articolul 200 privește gestionarea daunelor de către întreprinderile de asigurare, iar articolul 201 din aceeași directivă stabilește cazurile în care asiguratul dispune de libertatea de a alege un avocat.

40. În consecință, trebuie diferențiată logica dispozițiilor articolului 198 din Directiva 2009/138, referitoare la *obligățiile întreprinderii de asigurare*, și anume „*să suporte cheltuielile procedurii judiciare și să furnizeze alte servicii legate direct de acoperirea dată de asigurare, în special cu scopul de a [...] apăra sau reprezenta asiguratul în proceduri civile, penale, administrative sau de altă natură*”

¹¹ A se vedea considerentul (1) al Directivei 2009/138.

¹² A se vedea tabelul de corespondență care figurează în anexa VII la Directiva 2009/138.

¹³ A se vedea, în această privință, constatarea Curții din Hotărârea Eschig [punctul 46, referitor la articolele 3-5 din Directiva 87/344, devenit articolele 199-202 din Directiva 2009/138, și punctul 49, cu privire la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 87/344, devenit articolul 200 din Directiva 2009/138].

sau în legătură cu orice plângere împotriva acestuia”¹⁴ de cea a articolului 200 din această directivă, care definește cele *trei metode de gestionare a daunelor persoanelor cu asigurare de protecție juridică*, între care cea care figurează la alineatul (4), constând în prevederea contractuală potrivit căreia „persoanele asigurate pot apela la un avocat ales de respectivele persoane sau, în măsura în care legislația națională prevede astfel, la orice altă persoană care deține calificările corespunzătoare, din momentul în care aceștia au dreptul de a solicita daune asiguratorului lor în ceea ce privește contractul”¹⁵.

41. Trebuie de asemenea diferențiat de celelalte dispoziții ale secțiunii privind asigurarea de protecție juridică obiectul precis al articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, care definește drepturile asiguraților sau „*garanțiile specifice în favoarea asiguraților*”¹⁶ în ceea ce privește libera alegere a unui avocat sau a unui reprezentant.

42. În consecință, nu există nicio îndoială, în opinia noastră, că articolul 198 alineatul (1) din Directiva 2009/138 are ca efect numai să prevadă suportarea cheltuielilor care rezultă din libera alegere a avocatului, prevăzută la articolul 201 alineatul (1) litera (a) din această directivă, printre prestațiile datorate de asigurator¹⁷, în limitele stabilite la alineatul (2) al acestuia. Acest articol nu are vocația de a stabili condițiile în care asiguratul poate alege un avocat sau un reprezentant.

43. Tot astfel, nu poate fi dedus din obiectul distinct al articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138 că acesta se limitează la a enunța principiul liberei alegeri a avocatului fără suportarea cheltuielilor de către asigurator, care constituie un fapt evident. Tocmai această suportare a cheltuielilor prevăzută la articolul 198 alineatul (1) din directiva menționată este aceea care justifică intervenția legiuitorului Uniunii în ceea ce privește condițiile de alegere a unui avocat sau a unui reprezentant de către un deținător al unei asigurări de protecție juridică.

44. În plus, poate fi observat că, atunci când Curtea a clarificat întinderea drepturilor conferite asiguratului la articolul 4 din Directiva 87/344, devenit articolul 201 din Directiva 2009/138, aceasta nu a considerat necesar să interpreteze dispozițiile articolului 2 din Directiva 87/344, devenit articolul 198 din Directiva 2009/138¹⁸.

45. Odată precizată relația dintre articolul 198 alineatul (1) litera (b) și articolul 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, ne vom continua analiza căutând în jurisprudența Curții elementele utile pentru aceasta referitoare la condițiile de punere în aplicare a liberei alegeri a avocatului de către asigurat.

14 Sublinierea noastră. A se vedea, pentru o analiză a dispozițiilor articolului 2 din Directiva 87/344, din care a provenit articolul 198 din Directiva 2009/138, Cerveau, B., și Margeat, H., „Commentaire de la directive du Conseil des Communautés européennes portant coordination des dispositions législatives réglementaires et administratives concernant l'assurance[-]protection juridique”, în *Gazette du Palais*, Lextenso Éditions, Issy-les-Moulineaux, 12 septembrie 1987, p. 580-586, în special p. 582, potrivit căruia „redactarea [acestui articol] permite deschiderea unui domeniu larg de acțiune asigurării de protecție juridică” și expresia „alte servicii” „includ[e] [...] atât etapa consultanței acordate cu ocazia apariției unui litigiu, cât și cea a supravegherii amiabile, apoi judiciare a dosarului”. A se vedea de asemenea, în ceea ce privește dualitatea prestației asiguratorului, Bruyr, B., și Dambly, P., „Médiation et assurances”, în *Revue Générale des Assurances et des Responsabilités*, Larcier, Bruxelles, 2014, vol. 7, punctul 15.

15 Cu privire la relația dintre acest mod de gestionare a daunelor și drepturile persoanei asigurate în ceea ce privește libera alegere a avocatului, a se vedea Hotărârea Eschig (punctul 50).

16 A se vedea Hotărârea Eschig (punctul 40 și, de asemenea, punctul 44). Sublinierea noastră.

17 A se vedea în același sens Bruyr, B., și Dambly, P., *op. cit.*, punctul 16.

18 A se vedea punctul 49 din prezentele concluzii.

B. Concluziile deduse din jurisprudența Curții cu privire la libera alegere a avocatului de către asigurat

46. Curtea s-a pronunțat cu privire la întinderea drepturilor asiguratului care rezultă din articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344, devenit articolul 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, în situații în care acesta intenționa să își exercite drepturile fie în cadrul unor proceduri jurisdicționale, fie în fața unor organe administrative. Această jurisprudență servește drept referință pentru interpretarea articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138¹⁹.

1. În cazul exercitării unor drepturi de către asigurat în cadrul unor proceduri jurisdicționale

47. În Hotărârea Eschig²⁰, Curtea, pe de o parte, a reținut trei principii care constituie temeiul jurisprudenței în materia asigurării de protecție juridică, în prezent reglementată de Directiva 2009/138.

48. În primul rând, obiectivul urmărit de Directiva 87/344 și în special de articolul 4 din aceasta este de a proteja în mod amplu interesele asiguratului²¹. În al doilea rând, alineatul (1) al articolului menționat are aplicabilitate generală și valoare obligatorie²². În al treilea rând, Directiva 87/344 nu urmărește o armonizare completă a contractelor de asigurare de protecție juridică în statele membre, astfel încât, în starea actuală a dreptului Uniunii, acestea din urmă continuă să aibă libertatea de a determina regimul aplicabil în privința contractelor respective, în măsura în care statele membre își exercită competențele în acest domeniu cu respectarea dreptului Uniunii și în special a articolului 4 din Directiva 87/344²³.

49. Pe de altă parte, Curtea a subliniat că dreptul asiguratului de a-și alege „reprezentantul” este „limitat la procedurile judiciare și administrative”²⁴ și că este vorba despre „nivelul minim al libertății care trebuie să fie acordată asiguratului, indiferent de opțiunea, prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din [Directiva 87/344], căreia i se conformează întreprinderea de asigurare”²⁵. Curtea a precizat că „soluția prevăzută la articolul 3 alineatul (2) litera (c) din Directiva 87/344 conferă asiguraților drepturi mai extinse decât articolul 4 alineatul (1) litera (a) din această directivă. Astfel, cea din urmă dispoziție nu prevede *dreptul asiguratului de a-și alege în mod liber reprezentantul decât în cazul în care ar fi inițiată o procedură judiciară sau administrativă*. În schimb, potrivit soluției prevăzute la articolul 3 alineatul (2) litera (c) din directiva menționată, asiguratul are dreptul de a încredința apărarea intereselor sale unui reprezentant din momentul în care are dreptul de a adresa cereri de despăgubire asiguratorului său în temeiul unui contract de asigurare, *așadar și înainte de orice procedură judiciară sau administrativă*”²⁶.

19 A se vedea punctul 34 din prezentele concluzii.

20 Întrebarea adresată Curții era aceea dacă libera alegere a unui reprezentant legal de către deținătorul unei asigurări de protecție juridică putea fi restrânsă de asigurator în cazul unui prejudiciu colectiv sau al unor evenimente care prejudiciază simultan mai multe persoane, în speță investitori financiari. Asiguratul din această cauză dorea să fie reprezentat de avocați aleși de el în mai multe proceduri, printre care falimentul societăților de investiții, urmărirea penală împotriva organelor acestora, precum și o procedură inițiată împotriva statului, întemeiată pe deficiențe în supravegherea piețelor financiare.

21 A se vedea Hotărârea Eschig (punctul 45). Acest principiu a fost amintit în Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Sneller (C-442/12, EU:C:2013:717, punctul 24).

22 A se vedea Hotărârea Eschig (punctul 47) și Hotărârea din 26 mai 2011, Stark (C-293/10, EU:C:2011:355, punctul 29), precum și sinteza de la punctul 25 din Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Sneller (C-442/12, EU:C:2013:717).

23 A se vedea Hotărârea Eschig (punctele 65 și 66), precum și Hotărârea din 26 mai 2011, Stark (C-293/10, EU:C:2011:355, punctul 31).

24 A se vedea Hotărârea Eschig [punctul 58, a se vedea în același sens punctul 47, în care figurează expresia „procedură judiciară sau administrativă” (sublinierea noastră)].

25 A se vedea Hotărârea Eschig (punctul 48).

26 A se vedea Hotărârea Eschig (punctul 50). Sublinierea noastră.

50. În două hotărâri ulterioare, Hotărârea din 26 mai 2011, Stark²⁷, precum și Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Sneller²⁸, Curtea a amintit principiile enunțate în Hotărârea Eschig pentru a deduce, în prima hotărâre, că pot fi opuse limite geografice alegerii avocatului de către asigurat, cu condiția ca libertatea sa de alegere să nu fie lipsită de conținut²⁹ și, în a doua hotărâre, că această libertate nu poate fi limitată doar la situațiile în care asiguratorul decide că trebuie să se facă apel la un consilier extern întreprinderii de asigurare³⁰.

51. Astfel, în aceste prime trei hotărâri, Curtea s-a pronunțat cu privire la întinderea drepturilor asiguratului în cadrul unor proceduri jurisdicționale, fără a trebui să interpreteze noțiunile de „procedură judiciară” sau de „procedură administrativă”³¹.

52. Curtea a interpretat noțiunea de „procedură administrativă” în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344, devenit articolul 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, în două hotărâri ulterioare, pronunțate la 7 aprilie 2016, Massar și AK.

2. În cazul exercitării unor drepturi de către asigurat în fața unui organ administrativ

53. În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Massar, cererea instanței de trimitere urmărea să se stabilească dacă principiul liberei alegeri a avocatului sau a reprezentantului putea fi aplicat atunci când deținătorul unei asigurări de protecție juridică dorea să se apere cu ocazia examinării de către un organism public independent a cererii de autorizare a concedierii sale formulate de angajatorul său, această procedură nefiind jurisdicțională³².

54. În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea AK, aceeași problemă s-a ridicat în cazul unui deținător al unei asigurări de protecție juridică care dorea să formuleze o plângere la un centru, investit de lege pentru a controla cheltuielile medicale speciale, în urma respingerii de către acesta a cererii sale de autorizare a unor îngrijiri. În acest al doilea caz, procedura nu era de asemenea jurisdicțională.

55. Totuși, trebuie subliniată încă de pe acum o diferență importantă între aceste două cauze. Dacă decizia administrativă în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea AK putea face obiectul unei acțiuni în fața instanței competente în materie de litigii de securitate socială și de funcție publică³³, nu aceasta era situația în procedura în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Massar. Decizia administrativă nu putea face obiectul unei căi de atac sau al unei plângeri. Numai o acțiune în daune interese putea fi introdusă la o instanță civilă³⁴.

56. Curtea a declarat că articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344 trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „procedură administrativă” vizată de această dispoziție cuprinde, în ceea ce privește Hotărârea Massar, „o procedură la finalul căreia un organism public autorizează angajatorul să efectueze concedierea salariatului, asigurat pentru protecție juridică”³⁵ și, în ceea ce privește Hotărârea AK, „etapa plângerii la un organism public în cursul căreia acest organism emite o decizie care poate fi supusă unor căi de atac jurisdicționale”³⁶.

27 C-293/10, EU:C:2011:355.

28 C-442/12, EU:C:2013:717.

29 A se vedea Hotărârea din 26 mai 2011, Stark (C-293/10, EU:C:2011:355, punctul 36).

30 A se vedea Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Sneller (C-442/12, EU:C:2013:717, punctul 23).

31 Poate fi arătat că, în Hotărârea din 26 mai 2011, Stark (C-293/10, EU:C:2011:355), Curtea s-a pronunțat cu privire la legislația austriacă, amintită la punctul 11 din aceasta, care prevede libera alegere a avocatului de către asigurat „în vederea reprezentării sale în fața instanțelor sau a autorităților administrative”.

32 Curtea a precizat, în Hotărârile Massar (punctul 20) și AK (punctul 18), că expresia „proceduri jurisdicționale” include procedurile „care se derulează în fața unei instanțe propriu-zise”.

33 A se vedea Hotărârea AK (punctul 13).

34 A se vedea Hotărârea Massar (punctul 14).

35 A se vedea Hotărârea Massar (punctul 28).

36 A se vedea Hotărârea AK (punctul 26).

57. În lumina acestor hotărâri și, mai specific, a motivelor acestora, Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională) consideră, în cauza principală, că noțiunea de „procedură judiciară” poate fi interpretată în sensul că medierea intră în domeniul de aplicare al articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138.

58. Totuși, întrucât noțiunea de „procedură judiciară” trebuie să fie interpretată potrivit metodei obișnuite a Curții, considerăm că analiza domeniului de aplicare al Hotărârilor Massar și AK reprezintă numai un element suplimentar față de cele reținute de Curte pentru interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii.

C. Noțiunea de „procedură judiciară” în sensul articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138

59. Potrivit jurisprudenței constante a Curții, în vederea interpretării unei dispoziții a dreptului Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte respectiva dispoziție³⁷.

60. În speță, considerăm că din Hotărârile Massar și AK trebuie deduse elemente de context.

1. Termenii articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138

61. Trebuie amintit, în ceea ce privește modul de redactare a articolului 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344, că Curtea a statuat că din acesta „decurge că noțiunea «procedură administrativă» trebuie să fie interpretată în opoziție cu noțiunea «procedură judiciară»”³⁸. Această constatare trebuie extinsă la articolul 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, redactat în termeni identici cu privire la acest aspect.

62. Astfel, singura diferență de redactare în versiunea în limba franceză³⁹ cu privire la aceste noțiuni de „procedură”, care se referă la determinantul „*toute procédure* [orice procedură]” înlocuit cu „*une procédure* [o procedură]”, nu are în sine, în opinia noastră, nicio incidență⁴⁰. În plus, Curtea a utilizat expresia „*dans le cadre* [în cadrul]” unei sau al oricărei proceduri judiciare sau administrative referindu-se la al unsprezecelea considerent al Directivei 87/344⁴¹.

63. Expresia „procedură judiciară sau administrativă” figurează numai la articolul 201 alineatul (1) litera (a) din această directivă, referitor la alegerea avocatului de către asigurat. Articolul 198 din Directiva 2009/138, identic cu articolul 2 din Directiva 87/344, în care figurează expresia „procedură judiciară”, este redactat în mod diferit.

64. Astfel, deși această din urmă dispoziție enunță că asiguratorul are obligația de a suporta „cheltuielile procedurii judiciare”, aceasta este definită în mod foarte larg, astfel cum rezultă din modul de redactare următor: „în special cu scopul de a [...] apăra sau reprezenta asiguratul în proceduri civile, penale, administrative”, termeni urmați de „sau de altă natură”⁴².

37 A se vedea Hotărârile Massar (punctul 22 și jurisprudența citată), precum și AK (punctul 20 și jurisprudența citată).

38 Hotărârile Massar (punctul 19) și AK (punctul 17).

39 Versiunile în limbile germană și engleză sunt neschimbate și utilizează expresiile „in einem”, precum și, respectiv, „in any”. În plus, numai evoluția versiunii în limba franceză nu poate fi invocată în susținerea unei interpretări restrictive a articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138. A se vedea prin analogie Hotărârea Eschig (punctul 53).

40 Sublinierea noastră. A se vedea cu titlu ilustrativ într-o situație analogă Hotărârea din 3 octombrie 2019, Glawischnig-Piesczek (C-18/18, EU:C:2019:821, punctul 30).

41 A se vedea Hotărârea Eschig (punctul 52 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Sneller (C-442/12, EU:C:2013:717, punctul 22 și jurisprudența citată). Sublinierea noastră.

42 Sublinierea noastră. A se vedea de asemenea punctul 42 din prezentele concluzii. A se vedea în plus Bruyr, B., și Dambly, P., *op. cit.*, punctul 16, în ceea ce privește interpretarea lor cu privire la suportarea cheltuielilor de mediere.

65. Această diferență de redactare între cele două dispoziții menționate poate fi evidențiată de asemenea în diferitele versiuni lingvistice ale acestora. Cu titlu ilustrativ, în versiunea în limba engleză a articolului 198 din Directiva 2009/138, expresiile utilizate sunt „legal proceedings” „defending or representing the insured person in civil, criminal, administrative or other proceedings”, în timp ce, la articolul 201 alineatul (1) litera (a) din această directivă, traducerea este următoarea: „in any inquiry or proceedings”.

66. De asemenea, în limba germană, pentru articolul 198 din Directiva 2009/138 sunt utilizate expresiile „die Kosten des Gerichtsverfahrens” și „den Versicherten in einem Zivil-, Straf-, Verwaltungs- oder anderen Verfahren”, iar pentru articolul 201 alineatul (1) litera (a) din această directivă „in einem Gerichts- oder Verwaltungsverfahren”.

67. Deducem din examinarea documentelor referitoare la elaborarea Directivei 87/344, pe care le-am putut consulta, că lipsa armonizării modurilor de redactare nu rezultă dintr-o voință specifică a legiuitorului Uniunii. Astfel, nici Propunerea de directivă a Consiliului de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind asigurarea de protecție juridică⁴³, nici celelalte acte pregătitoare⁴⁴ nu conțin explicații în această privință. Se poate constata, în ceea ce privește geneza articolului 4 din Directiva 87/344, numai că, pe de o parte, în expunerea de motive a Comisiei se explică în esență că „[c]ontractele de asigurări de protecție juridică prevăd suportarea de către asigurator a situației cheltuielilor și a onorariilor avocatului însărcinat cu apărarea intereselor asiguratului. Nu pare indicat ca acest avocat să fie avocatul obișnuit al societății de asigurări, mai ales în cazul în care aceasta este compozită. Aceasta ar însemna ca respectivul avocat să fie pus într-o situație dificilă. De aceea, directiva prevede că asiguratul trebuie să își poată alege el însuși avocatul”. Pe de altă parte, Comitetul Economic și Social solicitase să „fie precizate în mod explicit modalitățile de recurgere la un avocat”, însă nu propusese o modificare a redactării care să precizeze natura procedurilor⁴⁵.

68. Abia în raportul grupului ad-hoc al consilierilor din Comitetul Reprezentanților Permanenți din 26 mai 1987 cu privire la propunerea modificată de directivă a Consiliului de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind asigurarea de protecție juridică⁴⁶ este explicat că „nivelul minim de libertate de a alege în mod liber avocatul este definit prin referire la procedurile judiciare și administrative”, fără alte precizări în ceea ce privește alegerea unei redactări diferite a articolului 2 și mai ales cu privire la domeniul de aplicare al termenilor „în special” și „sau de altă natură”, utilizați în această din urmă dispoziție.

69. Acest istoric legislativ confirmă, în opinia noastră, posibilitatea de a concepe noțiunea de „procedură judiciară” în sens larg, astfel cum a statuat deja Curtea în Hotărârile Massar și AK în ceea ce privește noțiunea de „procedură administrativă”. Curtea a reținut că această noțiune nu poate fi limitată doar la procedurile jurisdicționale în materie administrativă, și anume cele care se derulează în fața unei instanțe propriu-zise⁴⁷, și că textul articolului 4 alineatul (1) din Directiva 87/344 nu conține nicio distincție între faza preparatorie și faza decizională a unei proceduri judiciare sau administrative⁴⁸.

43 Propunerea Comisiei din 18 iulie 1979 [COM(79) 396 final].

44 A se vedea, pentru un istoric detaliat, Cerveau, B., și Margeat, H., *op. cit.*, p. 581, precum și, pentru o referire la acest istoric, Hotărârea Eschig (punctele 57 și 58).

45 În Avizul său cu privire la propunerea de directivă a Consiliului de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind asigurarea de protecție juridică (JO 1980, C 348, p. 22), Comitetul Economic și Social propusese înlocuirea „[o]ri de câte ori este necesar să încredințeze unui avocat” cu „[i]n măsura în care este necesar să încredințeze unui avocat”.

46 Documentul nr. 6767/87 SURE 20.

47 A se vedea Hotărârile Massar (punctul 20) și AK (punctul 18).

48 A se vedea Hotărârile Massar (punctul 21) și AK (punctul 19).

70. Vom analiza, așadar, în continuare domeniul de aplicare al acestor hotărâri, care este decisiv pentru interpretarea articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, astfel cum a subliniat instanța de trimitere.

2. Domeniul de aplicare al Hotărârilor Massar și AK

71. Dacă este urmat textul motivelor acestor hotărâri, trebuie dedus din acestea că noțiunea de „procedură judiciară” în sensul articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138 este o noțiune autonomă care cuprinde o fază anterioară fazei jurisdicționale, care poate fi prelungirea acesteia.

72. Prin urmare, în opinia noastră, s-ar putea deduce de la bun început că medierea este cuprinsă în sfera acestei noțiuni⁴⁹, ca modalitate de soluționare a litigiilor.

73. Astfel, nu împărtășim opiniile potrivit cărora domeniul de aplicare al Hotărârilor Massar și AK trebuie limitat la împrejurările specifice pe baza cărora au fost pronunțate, din care ar rezulta aplicarea unui criteriu organic întemeiat pe puterea administrației de a adopta decizii care afectează drepturile deținătorului unei asigurări de protecție juridică. Noțiunea de „procedură judiciară” ar privi în acest caz numai procedurile la finalul cărora o instanță se pronunță în mod definitiv cu privire la situația juridică a persoanei interesate.

74. Arătăm în primul rând că, în cazul în care o asemenea analiză ar fi reținută, aceasta ar avea ca efect să excludă medierea în materie administrativă⁵⁰ din domeniul de aplicare al articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138, ceea ce considerăm contrar interpretării Curții care rezultă din Hotărârile Massar și AK.

75. În al doilea rând, observăm că Curtea nu și-a restrâns interpretarea reținând un criteriu organic, din moment ce a confirmat necesitatea de a proteja în mod amplu interesele asiguraților⁵¹ și a aplicat acest principiu în cazuri particulare, a căror diferențiere trebuie subliniată.

76. Astfel, după cum a arătat Curtea în Hotărârea AK, „procedur[a] [...] constitui[a] o etapă prealabilă *indispensabilă* pentru introducerea unei acțiuni la instanța administrativă”⁵², fără a preciza dacă aceasta era obligatorie sau nu, în timp ce, în Hotărârea Massar, decizia administrativă nu putea face obiectul unei căi de atac. Aceasta putea cel mult să constituie temeiul unei proceduri pentru a obține repararea unui prejudiciu în fața unei instanțe *civile*⁵³.

77. În plus, în această hotărâre, Curtea s-a pronunțat cu privire la o procedură de autorizare administrativă a concedierii solicitată de angajator⁵⁴ în cadrul căreia salariatul în cauză nu formulează nicio plângere. Acesta este doar ascultat⁵⁵ și nu poate exercita nicio cale de atac. Sunt diferențe semnificative față de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea AK.

49 Situația ar putea fi aceeași, în opinia noastră, în cazul unei „proceduri de asigurare a probelor”. A se vedea Hotărârea din 4 mai 2017, *HanseYachts* (C-29/16, EU:C:2017:343, punctul 35).

50 A se vedea Bruyr, B., și Dambly, P., *op. cit.*, punctul 1 litera (b) punctul (i). Trebuie observat că notele de subsol 12, 14 și 22 fac trimitere la dispoziții abrogate.

51 Hotărârile Massar (punctul 23) și AK (punctul 21).

52 Punctul 23 din această hotărâre. Sublinierea noastră.

53 Punctul 24 din această hotărâre. Sublinierea noastră.

54 A se vedea Hotărârea Massar (punctele 2 și 13).

55 După câte cunoaștem, potrivit procedurii aplicabile, reglementată de un decret privind concedierea, salariatul se poate apăra împotriva cererii angajatorului în fața organismului public competent. Acesta are în continuare posibilitatea de a permite succesiv angajatorului și salariatului să își prezinte încă o dată punctul de vedere. A se vedea de asemenea Holthinrichs, B., „Free choice of a lawyer: the ECJ judgments of 7 April 2016 and the concept of «administrative proceedings»”, în *European Journal of Commercial Contract Law*, Paris Legal Publishers, Zutphen, vol. 8, nr. 2, 2016, p. 21-27, în special p. 22.

78. Această examinare comparată a Hotărârilor Massar și AK permite, în opinia noastră, să fie deduse criteriile esențiale reținute de Curte. Este vorba, desigur, despre necesitatea de a proteja interesele asiguratului ale cărui drepturi sunt afectate⁵⁶, însă, potrivit modului de redactare a acestor hotărâri, fie într-o „fază”⁵⁷, fie într-o „procedură”⁵⁸ care pot avea o legătură cu o fază *jurisdicțională* ulterioară.

79. Nu se menționează nicio condiție referitoare la caracterul obligatoriu al asistenței de către un avocat sau al fazei prealabile.

80. Cu alte cuvinte, Curtea a statuat în același sens în împrejurări care aveau ca punct comun voința deținătorului unei asigurări de protecție juridică de a obține o decizie administrativă care să îi fie favorabilă înainte ca o instanță să soluționeze o eventuală contestație, care nu se limita la controlul temeiniciei deciziei administrative.

81. Deducem de aici că termenul „procedură” nu mai înseamnă numai faza căii de atac „în fața unei instanțe propriu-zise”⁵⁹, și anume *jurisdicțională*, atunci când un proces este în curs sau pe cale de a fi inițiat, ci și faza care o precedă sau, altfel spus, *extrajurisdicțională*⁶⁰.

82. O asemenea interpretare are ca efect faptul că diferitele versiuni lingvistice ale expresiei „procedură judiciară sau administrativă” devin conforme cu sensul general al termenului „inquiry” care figurează în versiunea în limba engleză a Directivelor 87/344 și 2009/138, la articolele 4 și, respectiv, 201⁶¹.

83. Rămâne de verificat conformitatea acestei interpretări cu obiectivele urmărite de dispozițiile Directivei 2009/138 referitoare la asigurarea de protecție juridică.

3. Obiectivele urmărite de dispozițiile referitoare la asigurarea de protecție juridică

84. Problema care trebuie soluționată privește măsura în care obiectivele care trebuie atinse, stabilite în secțiunea specifică a Directivei 2009/138 consacrată asigurării de protecție juridică, justifică interpretarea noțiunii de „procedură judiciară” în același sens precum cel reținut de Curte pentru noțiunea de „procedură administrativă” în Hotărârile Massar și AK.

85. Trebuie amintit că Curtea a reafirmat în mod constant obligația de a nu interpreta în mod restrictiv articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344 în ceea ce privește libera alegere a avocatului sau a reprezentantului, având în vedere obiectivul urmărit de aceasta⁶², și a amintit că această dispoziție are aplicabilitate generală și valoare obligatorie⁶³.

56 Hotărârile Massar (punctul 25) și AK (punctul 22).

57 Expresia „fază administrativă” este utilizată la punctul 22 din Hotărârea AK.

58 Hotărârea Massar (punctul 25).

59 Hotărârile Massar (punctul 20) și AK (punctul 18).

60 A se vedea în acest sens Hotărârile Massar (punctul 25) și AK (punctul 23).

61 Cu privire la metoda de interpretare reținută de Curte în cazul unor divergențe între versiunile întocmite în limbile oficiale, a se vedea Hotărârea Eschig (punctul 54). A se vedea, în ceea ce privește apropierea versiunilor lingvistice, Holthinrichs, B., *op. cit.*, p. 25, precum și notele de subsol 11 și 16, în ceea ce privește versiunile în limbile germană și neerlandeză. Aceasta din urmă este conformă, potrivit verificărilor noastre, cu versiunile în limbile spaniolă, daneză și italiană.

62 A se vedea Hotărârea Massar (punctul 23 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea AK (punctul 21 și jurisprudența citată).

63 A se vedea Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Sneller (C-442/12, EU:C:2013:717, punctul 25 și jurisprudența citată). Cerveau, B., și Margeat, H., *op. cit.* (p. 584) subliniaseră, înainte de aceste hotărâri ale Curții, că „[a]ceastă cerință a liberei alegeri trebuie considerată drept una dintre realizările fundamentale ale Directivei [87/344]. În plus, aceasta fusese prevăzută încă de la primul proiect de directivă din 1979”.

86. În opinia noastră, astfel cum au arătat împrejurările din Hotărârile Massar și AK, care au justificat ca, în temeiul acestor principii, termenul „procedură” să fie interpretat nu în sensul său strict, respectiv cel de proces în curs, ci ca orice fază care precedă o etapă decizională, libera alegere a avocatului sau a reprezentantului de către deținătorul unei asigurări de protecție juridică trebuie să fie garantată în toate situațiile în care este vorba despre soluționarea unor aspecte referitoare la interesele asiguraților fără a recurge la justiția de stat.

87. Modalitatea nu este relevantă, fie că este vorba despre o fază care se poate finaliza cu un act jurisdicțional, și anume un act prin care se stabilesc drepturile fiecărei persoane care are autoritate de lucru judecat, cu un act obligatoriu sau chiar cu un act susceptibil de executare silită.

88. Or, tocmai ca urmare a consecințelor acestei faze prealabile, în cadrul căreia, astfel cum au subliniat barourile, sunt prezentate asiguratului diferitele opțiuni procedurale aflate la dispoziția sa în cazul unei atingeri aduse drepturilor sale și evaluarea șanselor sale având în vedere situația de fapt și de drept, libera alegere a avocatului răspunde preocupării de a proteja interesele asiguratului în mod amplu⁶⁴.

89. În consecință, fie că privește raporturi între persoane fizice sau raporturi în care administrația își exercită prerogativele și le formalizează într-o decizie, această fază prealabilă trebuie să fie caracterizată prin recurgerea, în vederea protejării drepturilor asiguratului, la un mijloc care urmărește, într-o primă etapă, evitarea procedurii jurisdicționale, însă care, într-o eventuală a doua etapă, va fi utilă pentru inițierea acesteia, cum ar fi, pe lângă plângere, trimiterea unor scrisori de punere în întârziere sau, într-un mod mai general, orice act care poate întrerupe prescripția.

90. Având în vedere că domeniul de aplicare al articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138 este astfel definit în conformitate cu obiectivul urmărit de aceasta, ce consecințe trebuie deduse în ceea ce privește medierea?

D. Medierea și noțiunea de „procedură judiciară”

91. Aspectul cel mai delicat de soluționat privește procesul de mediere care intervine în afara oricărei proceduri judiciare deja inițiate.

92. Astfel, atunci când o instanță este deja sesizată, medierea constituie, în opinia noastră, numai o fază a procedurii judiciare în curs. Prin urmare, ar fi contrar obiectivelor urmărite de dispozițiile Directivei 2009/138 referitoare la asigurarea de protecție juridică ca deținătorul unei astfel de asigurări să nu continue să beneficieze de asistența avocatului pe care l-a ales inițial.

93. În toate celelalte cazuri, medierea intră de asemenea, în opinia noastră, sub incidența noțiunii de „procedură judiciară” în sensul articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138⁶⁵ în ceea ce privește libera alegere a unui avocat sau a altui reprezentant, pentru șase motive esențiale.

⁶⁴ A se vedea în același sens Bruyr, B., și Dambly, P., *op. cit.*, punctul 19.

⁶⁵ Reamintim că această problemă nu se ridică cu referire la articolul 198 alineatul (1) din această directivă, aplicabil suportării cheltuielilor. În plus, adăugarea termenilor „sau de altă natură” autorizează o suportare pe scară largă a cheltuielilor. A se vedea punctele 42 și 64 din prezentele concluzii.

94. În primul rând, medierea, cu privire la care considerăm că este oportun să fie definită prin referire la articolul 3 litera (a) din Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială⁶⁶, aplicabilă litigiilor transfrontaliere⁶⁷, constituie o fază în care părțile caută o modalitate de soluționare pe cale amiabilă a litigiului lor⁶⁸.

95. Prin recurgerea la această procedură de mediere, persoanele interesate urmăresc să obțină o soluție conformă cu interesele lor⁶⁹, asemenea persoanelor care formulează o plângere în fața unei persoane sau a unui serviciu pentru a obține câștig de cauză. În opinia noastră, medierea constituie doar un alt mijloc de a ajunge la același rezultat.

96. În plus, potrivit anumitor legislații naționale, faza medierii poate fi obligatorie⁷⁰, precum faza plângerii în fața unei administrații, prevăzută în unele cazuri de dreptul național. Prin urmare, nu poate constitui un argument faptul că medierea ar depinde numai de voința părților⁷¹.

97. În al doilea rând, în procedura de mediere, precum în cazul plângerii, rolul avocatului este similar. Acesta constă în a furniza asiguratului toate informațiile utile care să îi permită, pe de o parte, să evalueze interesul demersurilor întreprinse într-o fază prealabilă sesizării unei instanțe și, pe de altă parte, în a-l asista pentru ca acestea să aibă succes, fără a compromite posibilitatea de a iniția o procedură jurisdicțională, dacă aceasta se dovedește necesară, în ipoteza în care nu s-a putut ajunge la un acord definitiv⁷².

98. În al treilea rând, medierea are asupra procedurii judiciare un efect echivalent, dacă nu superior, celui al plângerii, având în vedere că medierea poate suspenda cursul prescripției, situație care se regăsește, printre altele, în dreptul belgian, odată semnat protocolul de mediere extrajudiciară⁷³.

99. Astfel, în faza medierii, părțile vizate se află într-o fază, *a minima*, prealabilă unei proceduri jurisdicționale, în cadrul căreia este îndeplinită, cu asistența unui avocat, o „nevoie de protecție juridică” a asiguratului, potrivit termenilor Hotărârii AK⁷⁴ și potrivit unei formulări diferite în Hotărârea Massar⁷⁵. Numai pentru acest motiv, nu prezintă importanță dacă un terț intervine după acordul părților și dacă soluția reținută nu este în mod necesar cea care corespunde în mod strict drepturilor fiecărei persoane.

100. În al patrulea rând, o astfel de concepție a medierii ca fiind o fază prealabilă unei faze decizionale se impune cu atât mai mult cu cât, spre deosebire de plângere, care nu va fi urmată de o hotărâre în cazul în care persoana care se considera prejudiciată are câștig de cauză, faza medierii va conduce la o procedură de natură jurisdicțională în cazul în care conținutul acordului intervenit între părți trebuie

66 JO 2008, L 136, p. 3. Acest articol 3 litera (a) prevede că medierea înseamnă „un proces structurat, indiferent cum este denumit sau cum se face referire la acesta, în care două sau mai multe părți într-un litigiu încearcă, din proprie inițiativă, să ajungă la un acord privind soluționarea litigiului dintre ele, cu asistența unui mediator. Acest proces poate fi inițiat de către părți, recomandat sau impus de instanță sau prevăzut de dreptul unui stat membru. Aceasta include medierea efectuată de un judecător care nu este implicat în nicio procedură judiciară conexă litigiului în cauză. Medierea exclude demersurile instanței sau ale judecătorului sesizat de a soluționa litigiul pe parcursul procedurilor judiciare privind litigiul în cauză”.

67 Pentru o reamintire a domeniului de aplicare al acestei directive și a posibilității statelor membre de a o extinde la procedurile interne de mediere, a se vedea Hotărârea din 14 iunie 2017, Menini și Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, punctele 31 și 33).

68 Cu privire la diferențierea față de conciliere, a se vedea Hotărârea din 18 martie 2010, Alassini și alții (C-317/08-C-320/08, EU:C:2010:146, punctele 34-36).

69 A se corobora cu Hotărârea din 14 iunie 2017, Menini și Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, punctul 50).

70 A se vedea cu titlu ilustrativ Hotărârea din 14 iunie 2017, Menini și Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, punctele 48 și 49).

71 A se corobora cu considerentul (19) al Directivei 2008/52, potrivit căruia „[m]edierea nu ar trebui considerată o soluție inferioară procedurii judiciare din cauza faptului că respectarea acordurilor rezultate în urma medierii ar depinde de bunăvoința părților”.

72 A se vedea în același sens Bruyr, B., și Dambly, P., *op. cit.*, punctul 19.

73 A se vedea articolul 1731 alineatul 3 din Codul judiciar. A se vedea de asemenea considerentul (24) și articolul 8 din Directiva 2008/52.

74 Punctul 23 din această hotărâre.

75 La punctul 25 din această hotărâre, modul de redactare este următorul „[...] interesele sale în calitate de asigurat necesită să fie protejate”.

să devină executoriu⁷⁶. Acesta ar trebui apoi să fie recunoscut și declarat executoriu în celelalte state membre, în special în temeiul regulamentelor privind executarea hotărârilor în materie civilă și comercială⁷⁷, ca orice hotărâre pronunțată de un organ jurisdicțional care are vocația de a circula în cadrul Uniunii.

101. În plus, poate fi invocat de asemenea un argument practic. Cum se poate concepe că avocatul sau reprezentantul ales în această a doua fază jurisdicțională nu este cel care l-a asistat pe asigurat în cursul fazei prealabile? Libera alegere a avocatului sau a reprezentantului se impune, în opinia noastră, ca o garanție a eficacității și a reducerii costurilor.

102. În al cincilea rând, considerăm de asemenea că faptul de a garanta deținătorului unei asigurări de protecție juridică libera alegere a unui avocat sau a unui reprezentant, în cazul medierii, va contribui în mod eficient la punerea în aplicare a obiectivului de a „facilita accesul la soluționarea alternativă a litigiilor și de a promova soluționarea pe cale amiabilă a acestora”, enunțat la articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2008/52⁷⁸.

103. În consecință, invităm Curtea să aprecieze din această nouă perspectivă interpretarea dispozițiilor referitoare la libera alegere a unui avocat sau a unui reprezentant de către deținătorul unei asigurări de protecție juridică. Astfel, cu ocazia elaborării Directivei 87/344, obiectivul promovării procedurilor alternative de soluționare a litigiilor, enunțat la articolul 81 alineatul (2) litera (g) TFUE⁷⁹, nu prezenta aceeași importanță.

104. În prezent, situația este diferită, având în vedere contextul creșterii exponențiale a procedurilor contencioase cu care se confruntă numeroase state membre în acești ultimi zece ani⁸⁰.

105. O constatare identică poate fi efectuată în ceea ce privește litigiile în materie de consum. Astfel, aceeași preocupare de ameliorare a accesului la justiție, care conduce la favorizarea recurgerii la modalități amiabile de soluționare a litigiilor, a dus la elaborarea Directivei 2013/11/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2013 privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 și a Directivei 2009/22/CE (Directiva privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum)⁸¹.

76 A se vedea în această privință articolul 6 din Directiva 2008/52, precum și, în cauza principală, articolele 1733 și 1736 din Codul judiciar și nota de subsol 9 din prezentele concluzii.

77 A se vedea articolul 6 din Directiva 2008/52 interpretat în lumina considerentului (20) al acesteia, care vizează de exemplu, printre altele, Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74), în prezent Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).

78 Trebuie observat că expresia „proceduri judiciare”, care figurează la acest articol, trebuie interpretată în lumina Hotărârilor Massar și AK, al căror domeniu de aplicare este cel pe care propunem Curții să îl rețină.

79 Fostul articol 65 TCE. Textul care figurează la litera (g) a fost adăugat la articolul 2 punctul 66 prin Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene (JO 2007, C 306, p. 1).

80 A se vedea, în ceea ce privește obiectivul de degrevare a instanțelor urmărit în anumite state membre, printre altele, Hotărârea din 18 martie 2010, Alassini și alții (C-317/08-C-320/08, EU:C:2010:146, punctul 64), referitoare la acțiunile în justiție în anumite litigii între furnizorii și utilizatorii finali care intră în domeniul de aplicare al Directivei 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (Directiva privind serviciul universal) (JO 2002, L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213). În temeiul articolului 34 din această directivă, statele membre au obligația să asigure punerea la dispoziție a unor proceduri extrajudiciare transparente, simple și ieftine care permit o soluționare echitabilă și rapidă a litigiilor care implică consumatori și referitoare la aspecte prevăzute în directiva menționată [Hotărârea din 18 martie 2010, Alassini și alții (C-317/08-C-320/08, EU:C:2010:146, punctul 38)].

81 JO 2013, L 165, p. 63. A se vedea, în ceea ce privește domeniul de aplicare al acestei directive, Hotărârea din 14 iunie 2017, Menini și Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:457, punctele 39 și 40).

106. Prin urmare, nu ar fi conform cu sistemul rezultat din Directiva 2009/138, care vizează să protejeze în mod amplu drepturile asiguraților, pe de o parte, și din directivele referitoare la modalitățile amiabile de soluționare a litigiilor, care urmăresc același obiectiv prin recurgerea la alternative la sesizarea unei instanțe de stat, pe de altă parte, ca deținătorului unei asigurări de protecție juridică să nu îi fie permis să aleagă în mod liber un avocat sau un reprezentant.

107. Domeniul privilegiat al recurgerii la mediere, care este cel al litigiilor din viața cotidiană, precum conflictele dintre vecini, cele familiale sau privind raporturi de muncă, militează de asemenea în acest sens.

108. În al șaselea rând, dintr-o perspectivă și mai largă, apreciem că o interpretare a noțiunii de „procedură judiciară” limitată numai la „procedurile jurisdicționale” ar putea prezenta, în viitor, riscuri cu privire la care dorim să atragem atenția Curții. Astfel, nu trebuie avut în vedere faptul că o căutare constantă de mijloace care vizează să favorizeze accesul la justiție în statele membre poate conduce la adoptarea unor măsuri legislative naționale constând în a transfera atribuțiile exercitate în mod tradițional de instanță către organe civile sau administrative însărcinate cu consemnarea acordului părților? Or, din moment ce unui asemenea acord îi este conferită o natură jurisdicțională, problema alegerii avocatului prezintă aceeași importanță⁸².

109. În consecință, cadrul judiciar în care se poate înscrie procedura sau actul constituie, în opinia noastră, criteriul de aplicare a articolului 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138⁸³. Astfel, nu considerăm că poate intra sub incidența acestei dispoziții tot ceea ce este de natură contractuală, precum tranzacția, sau ceea ce constituie servicii⁸⁴, prealabile apariției unui litigiu, precum căutarea sau schimbul de informații sau chiar consultanța.

110. O astfel de limitare constituie, în opinia noastră, un răspuns adecvat pentru preocupările legitime pe care le-ar putea suscita consecințele unei concepții prea largi a principiului liberei alegeri a avocatului sau a reprezentantului, garantate deținătorului unei asigurări de protecție juridică, precum și pentru riscul de a goli de conținut domeniul de aplicare al articolului 200 alineatul (4) din Directiva 2009/138.

111. Pentru toate aceste motive, considerăm că, în continuarea Hotărârilor Massar și AK, nu este necesar ca noțiunea de „procedură judiciară” să fie interpretată diferit față de noțiunea de „procedură administrativă”, ceea ce conduce la a considera că medierea constituie o fază prealabilă fazei decizionale, precum orice plângere în cazul unei proceduri administrative și poate, în anumite cazuri, să reprezinte o fază a procedurii jurisdicționale.

112. În opinia noastră, această interpretare nu poate fi repusă în discuție în lumina conținutului dreptului belgian în materia medierii conduse de un mediator autorizat⁸⁵.

82 A se vedea în această privință nota de subsol 64 din Concluziile noastre din 14 septembrie 2017 prezentate în cauza Sahyouni (C-372/16, EU:C:2017:686), în care citam pe Hammje, P., „Le nouveau règlement [n° 1259/2010]”, în *Revue critique de droit international privé*, 2011, nr. 2, p. 291-338, în special p. 299, punctul 7, potrivit căruia „[a]tât instanțele în sens strict, cât și autoritățile administrative sau chiar notarii vor trebui să aplice noile norme, care vor acoperi astfel forme variate de divorț, de la o procedură judiciară până la un simplu act de voință privată autentificat, dacă nu chiar un divorț exclusiv privat. Ceea ce este important este obiectul procedurii, nu modalitățile acesteia”. A se vedea de asemenea Cimamonti, S., „La déjudiciarisation, une notion ambiguë”, în *La médiation, expériences, évaluations et perspectives, Actes du Colloque du jeudi 5 juillet 2018, organisé par la Mission de recherche Droit et Justice à l'Auditorium du ministère de la Justice*, p. 6-9, în special p. 7 ultimul paragraf și p. 8 „definiție”.

83 A se corobora cu modul de redactare al celui de al unsprezecelea considerent al Directivei 87/344. A se vedea punctul 62 din prezentele concluzii.

84 În ceea ce privește această distincție, a se vedea articolul 198 din Directiva 2009/138 alineatul (1) *ab initio*, care prevede suportarea cheltuielilor aferente acestor servicii. A se vedea de asemenea nota de subsol 14 din prezentele concluzii.

85 A se vedea punctul 20 din prezentele concluzii.

113. Astfel, în primul rând, asemenea barourilor, arătăm că normele aplicabile medierii au fost codificate în Codul judiciar indiferent dacă aceasta este judiciară sau extrajudiciară, adică dacă a fost sau nu dispusă de o instanță.

114. În al doilea rând, omologarea acordului intervenit între părți îi conferă forță executorie. Considerăm, spre deosebire de guvernul belgian și de Comisie, că controlul caracterului contrar ordinii publice și interesului copilului⁸⁶ prezintă caracter jurisdicțional, întrucât implică o apreciere pe fond care depășește o simplă examinare formală, astfel cum demonstrează jurisprudența Curții în acest domeniu⁸⁷.

115. În al treilea rând, problema caracterului neobligatoriu al omologării ni se pare lipsită de relevanță, din moment ce simpla posibilitate de a recurge la aceasta este decisivă, asemenea fazei de sesizare a unei instanțe care poate urma fazei plângerii⁸⁸.

116. În consecință, extinderea liberei alegeri a avocatului sau a reprezentantului de către deținătorul unei asigurări de protecție juridică, astfel cum este prevăzută de legiuitorul belgian, nu poate, în opinia noastră, să fie limitată la arbitraj, având în vedere că se întemeiază pe noțiunea de „procedură” interpretată în sensul său strict, respectiv aceea care este inițiată în fața unei instanțe în vederea soluționării unui litigiu. Or, considerăm că aceasta trebuie interpretată într-un sens larg și, în plus, independent de orice considerent de natură financiară⁸⁹, conform jurisprudenței Curții.

V. Concluzie

117. Având în vedere toate considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională, Belgia) după cum urmează:

„Articolul 201 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II) trebuie interpretat în sensul că se opune unei legislații naționale care exclude libera alegere a avocatului sau a reprezentantului de către deținătorul unei asigurări de protecție juridică în cazul medierii judiciare sau extrajudiciare.”

i — Numele care figurează la punctele 28, 52, 54-56, 58, 60 și 69, în titlul 2 (p. 17), la punctele 73, 74, 76-78, 84, 86, 99 și 111, precum și la notele de subsol 10, 32, 33, 36-38, 47, 48, 51, 56, 57, 59, 60, 62, 78 și 89 a fost înlocuit prin litere ca urmare a unei cereri de anonimizare.

86 A se vedea articolul 1733 al doilea paragraf din Codul judiciar.

87 A se vedea, cu titlu ilustrativ, în cazul recurgerii la noțiunea de „ordine publică” pentru a nu recunoaște o hotărâre pronunțată în alt stat membru, Hotărârea din 23 octombrie 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, punctul 47), și Hotărârea din 16 iulie 2015, Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, punctul 42).

88 A se vedea punctul 100 din prezentele concluzii.

89 A se vedea Hotărârea Massar (punctul 27 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea AK (punctul 25 și jurisprudența citată), principiile amintite pentru interpretarea Directivei 87/344 fiind valabile pentru Directiva 2009/138, astfel cum s-a menționat la punctul 34 din prezentele concluzii.